

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 19 februari 1919 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åvägabringande av lagbestämmelser till förhindrande att truster inom livsmedelshandeln och livsmedelsindustrien slå under sig jordbrukarnas berättigade vinst av jordbruket.

Närvarande: Herrar Dahl, von Sneidern, Ernst Lindblad, Jacob Larsson, Östberg*, Hult*, Boberg, Tengvall*, J. B. Johansson, Magnusson i Kalmar, Karlsson i Gasabäck, Nilsson i Vibberbo, Hagman i Stockholm, Strömberg* Kant och Johansson i Sollefteå.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion nr 74, vilken behandlats av andra lagutskottet, hava herrar *Olsson* i Kullenbergstorp, *Nilsson* i Vibberbo, *Andersson* i Eliantorp, *Andersson* i Grimbo, *Edberg*, *Ericson* i Obergå, *Hedlund* i Östersund, *Johanson* i Hallagården, *Jonsson* i Källerräng, *Månsson* i Backa, *Olsson* i Golvvasta, *Ryberg*, *Svedberg* och *Westman* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huru befintliga eller planerade truster inom livsmedelshandeln och livsmedelsindustrien skola genom lämpliga lagbestämmelser förhindras att slå under sig jordbrukarnas berättigade vinst på jordbruksproduktionen, och att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Förevarande motion utgör ett led i ett antal motioner med gemensam motivering, i vilka samma ledamöter av riksdagens andra kammare påkallat åtgärder i olika riktningar »för den självägande bondebefolkningens bevarande vid jordbruket» samt i övrigt för jordbruksnäringsens befrämjande. Berörda motivering är intagen i motionen nr 71 i andra kammaren vid innevarande riksdag, till vilken motion utskottet tillåter sig att i sådant avseende hänvisa.

Utskottet.

Det synes utskottet uppenbart, att den tendens till trustbildning, som visat sig inom olika områden av näringslivet, är av beskaffenhet att böra av statsmakterna följas med uppmärksamhet. Bildandet av truster, karteller eller andra sammanslutningar av monopolnatur kan måhända i vissa avseenden medföra fördelar för såväl samhället som de enskilda, men härför förutsättes, att sådana företag så kontrolleras, att dem icke lämnas möjlighet att för egen vinning skada allmänna intressen. Detta torde i särskilt hög grad gälla på livsmedelshandeln och livsmedelsindustriens områden. Reglering synes därvid betingad såväl av konsumenternas intresse att ej genom utestängande av den fria konkurrensen priserna å dylika nödvändighetsvaror bliva högre än oundgängligt, som ock, såsom i motionen anförts, av livsmedelsproducenternas berättigade krav att ej mellanhänder oskäligt rikta sig på deras bekostnad.

Efter det att fråga om statsåtgärder beträffande monopolföretag vid särskilda tillfällen varit föremål för riksdagens behandling, beslöt Kungl. Maj:t den 22 december 1911 att tillkalla sakkunniga med uppdrag att verkställa utredning angående förekomsten inom landet av truster och karteller, deras inverkan på landets ekonomiska liv och framförallt på prisbildningen.

Vid 1917 års riksdag väcktes i andra kammaren motion, vari — med framhållande därav att i ovan nämnda s. k. trustsakkunnigas uppdrag inginge endast utredning, men däremot icke framläggande av på utredningen grundade förslag — yrkades, att Kungl. Maj:t ville lämna de sakkunniga i uppdrag att verkställa utredning och framlägga förslag till de åtgärder, vilka befundes erforderliga för att i de fall, då viktiga samhällsintressen berördes, gent emot monopolföretag samhällets krav måtte kunna bevakas. Andra kammaren beslöt i enlighet med detta yrkande, varemot första kammaren avslog motionen efter avstyrkande utlåtande av dess andra tillfälliga utskott. I berörda utskottsutlåtande åberopades, att någon riksdagens åtgärd icke vore erforderlig för den händelse en utvidgning av de sakkunnigas uppdrag

skulle befinnas av behovet påkallad, varjämte utskottet gjorde gällande, att vid de sakkunnigas tillkallande avsikten icke torde hava varit att så begränsa deras uppdrag, att de icke skulle äga rätt till uppslag till sådana praktiska åtgärder, som kunde anses lämpliga. Utskottet anförde emellertid tillika, att de sakkunniga allt sedan krigsutbrottet inställt sitt arbete och icke komme att återupptaga detsamma, förrän normala tider inträtt.

Enligt vad utskottet inhämtat, ligger de sakkunnigas arbete alljämt nere, och ovisst torde vara, om och när utredningen kan komma att återupptagas.

Emellertid torde spörsmålet i vad det rör livsmedelshandeln och livsmedelsindustrien inom den närmaste tiden i annan ordning komma under övervägande.

Den 13 februari innevarande år har nämligen av chefen för jordbruksdepartementet jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallats sakkunnige att med ledning av vad statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 11 februari 1919 i ämnet innehåller skyndsamt verkställa utredning och avgiva förslag angående avvecklingen av den statliga spannmålsregleringen och därmed sammanhängande förhållanden samt angående åtgärder för en sund utveckling av livsmedelshandeln efter kristiden, avseende ett närmande mellan producenter och konsumenter av livsmedel i syfte att åstadkomma bättre avsättningsförhållanden och tillförsel.

Berörda statsrådsprotokoll innehåller i nu förevarande avseende följande uttalande:

»Ehuru den av mig nu ifrågasatta utredningen i främsta rummet avser frågor, som röra själva övergången från den av kriget framkallade kristidshushållningen beträffande spannmålen till normal hushållning, anser jag dock lämpligt, att även andra närbesläktade frågor i det sammanhanget upptagas till behandling. Sålunda synes mig böra undersökas, huruvida, icke minst med ledning av kristidens erfarenheter, ett bättre ordnande — eventuellt genom åtgärder från det allmännas sida — kan åstadkommas av å ena sidan tillförsel av livsmedel till konsumtionsorterna och å andra sidan avsättningsförhållandena för produktionen av livsmedel. Ett närmande mellan konsumenter och producenter och ett undanträngande av en osund spekulation i livsförnödenheter blir allt fortfarande en vital angelägenhet.»

Av detta yttrande torde kunna härledas antagande, att, i den mån de i motionen uttryckta önskemålen av de sakkunnige finnas vara värda beaktande, uppmärksamhet kommer att ägnas desamma.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 19 februari 1919.

På andra lagutskottets vägnar:

ADOLF DAHL.